

SVERIGES EKONOMI

Statistiskt perspektiv

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

Ur innehållet:

Stark tillväxt andra kvartalet ..... sid 3

Tillväxten tog ny fart under andra kvartalet i år och tillväxttakten var den högsta sedan fjärde kvartalet 2015. Det var främst exporten och de fasta bruttoinvesteringarna som bidrog till utvecklingen.

BNP drygt 30 gånger så hög idag som år 1800 ..... sid 8

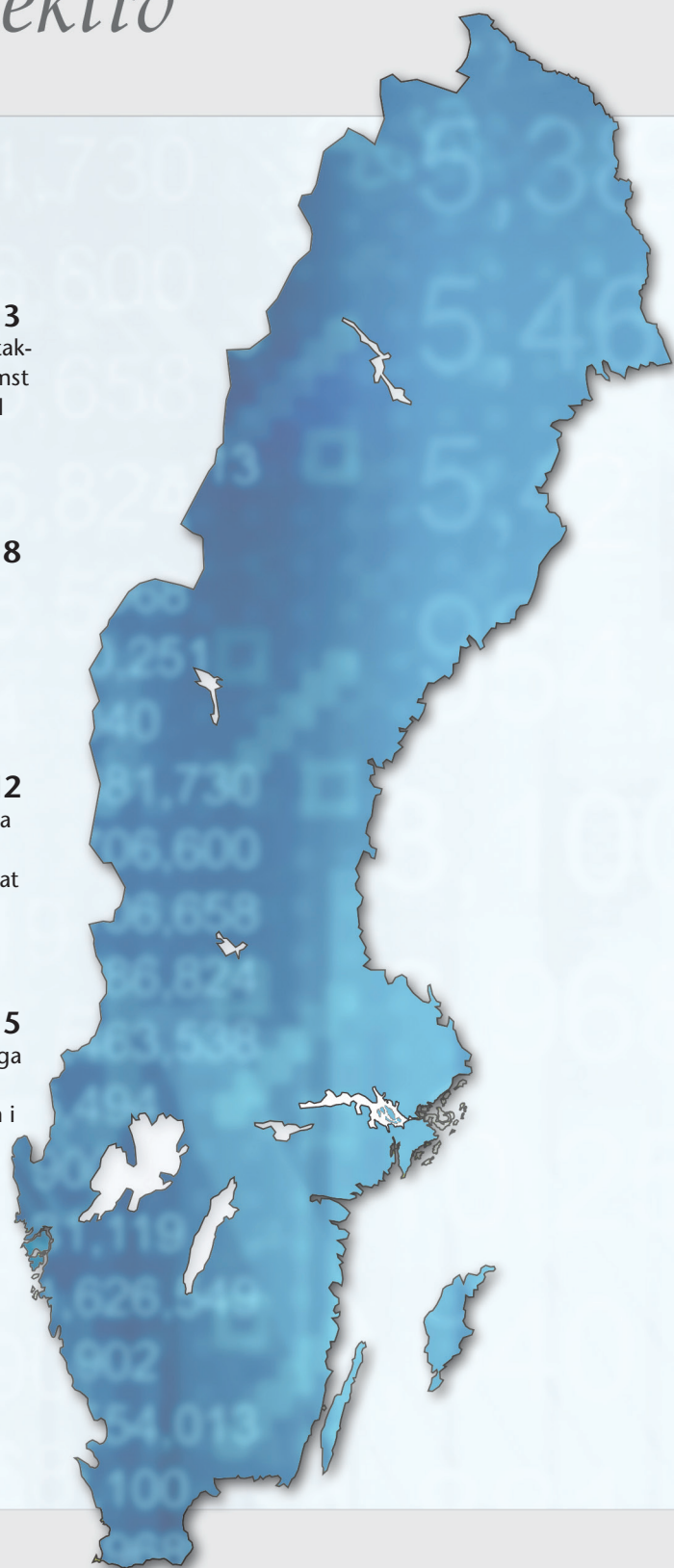
Sveriges ekonomi har stöpts om sedan 1800-talet och förändrats från ett jordbrukssamhälle till en ekonomi präglad av ökande tjänsteproduktion. Varuproduktionen har dock bidragit mest till tillväxten.

Tandvårdskostnaden per capita ökade år 2015.....sid 12

Enligt nationalräkenskaperna uppgick tandvårdskostnaderna till 25 miljarder kronor år 2015. Tandvårdskostnaden per capita har sjunkit sedan år 2009 men har på senare tid börjat öka igen.

Minskad positiv bias i revideringarna av BNP .....sid 15

Tendensen att revidera BNP-utvecklingen uppåt i den slutliga årsberäkningen har minskat sett över en längre tidsperiod. Däremot har genomsnittlig revidering av BNP-utvecklingen i absoluta tal ökat något.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
BNP	4
Tidigare fördjupningsartiklar	19

Fördjupningsartiklar

BNP drygt 30 gånger så hög idag som år 1800.....	8
Tandvårdskostnaden per capita ökade år 2015.....	12
Minskad positiv bias i revideringarna av BNP	15

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se/scb-indikatorer/

Sammanfattning

Stark tillväxt andra kvartalet

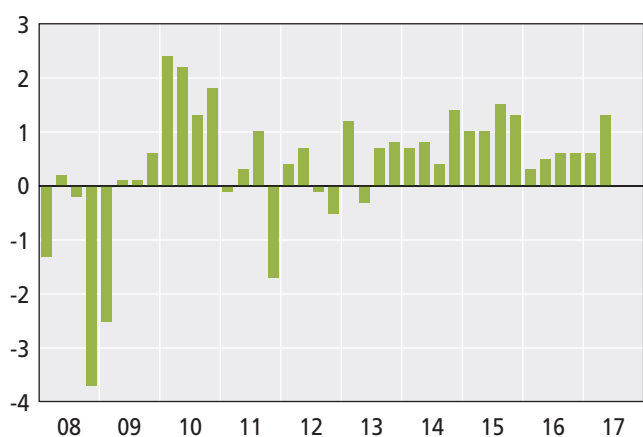
Tillväxten tog ny fart under andra kvartalet i år och Sveriges ekonomi uppvisade den högsta tillväxttakten sedan fjärde kvartalet 2015. Exporten lyfte tillväxten och det var i första hand varuexporten som bidrog till BNP-utvecklingen. Trots ökad import var exportnettot positivt. Även de fasta bruttoinvesteringarna ökade och lämnade ett betydande bidrag till tillväxten.

Sveriges BNP steg med 1,3 procent andra kvartalet, säsongrensat och jämfört med föregående kvartal. Tillväxttakten stegrades därmed jämfört med första kvartalet och ökningen var den kraftigaste sedan fjärde kvartalet 2015. Exporten agerade draglok och både varu- och tjänsteexporten växte. Totalt bidrog exporten med 1,0 procentenheter till BNP-tillväxten och lämnade i likhet med tredje och fjärde kvartalet i fjol det största bidraget. Varuexporten som bidrog med 0,7 procentenheter till BNP-tillväxten lyftes främst av export av investeringsvaror och insatsvaror. Samtidigt steg importen, vilket drog ned BNP-utvecklingen andra kvartalet, men då bidraget från exporten var större lämnade exportnettot ett positivt bidrag till BNP-tillväxten.

Även de fasta bruttoinvesteringarna ökade och den positiva trenden sedan början av 2013 höll därmed i sig även andra kvartalet. Investeringsuppgången var bred men i likhet med tidigare kvartal var det främst de byggrelaterade investeringarna som stod bakom utvecklingen. Närmast efter exporten lämnade de fasta bruttoinvesteringarna det största bidraget till BNP-utvecklingen. Även hushållskonsumtionen och de offentliga myndigheternas konsumtion bidrog positivt till tillväxten andra kvartalet.

Bruttonationalprodukten (BNP)

*Procentuell förändring från föregående kvartal.
Säsongrensade värden*

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2017

Läs mer om BNP-utvecklingen och fördjupande artiklar i detta nummer av Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv. Detta nummer innehåller tre fördjupningsartiklar.

BNP drygt 30 gånger så hög idag som år 1800

Sveriges ekonomi har stöpts om sedan 1800-talet och förändrats från ett jordbrukssamhälle till en ekonomi präglad av ökande tjänsteproduktion. Sveriges ekonomiska utveckling analyseras med hjälp av långa tidserier där data från nationalräkenskaperna länkats ihop med historiska tidserier framtagna av forskare. Resultaten visar att varuproduktionen bidragit mest till tillväxten. Struktumvandlingen har även påverkat arbetsmarknaden och sysselsättningen har växt i en snabbare takt än befolkningen.

Tandvårdskostnaden per capita ökade år 2015

År 2015 uppgick tandvårdskostnaderna i Sverige till 25 miljarder kronor. Tandvårdskostnaden per capita har sjunkit sedan år 2009 men på senare tid börjat öka igen. Artikeln belyser beräkningarna av tandvården i nationalräkenskaperna och visar att hushållen är den sektor som finansierar den största delen av tandvården.

Minskad positiv bias i revideringarna av BNP

BNP-utvecklingen reviderades upp med 0,4 procentenheter vid publiceringen av de detaljerade årsberäkningarna för 2015. Sett över en längre tidsperiod har tendensen att revidera BNP-utvecklingen uppåt i den slutliga årsberäkningen dock minskat. Artikeln syftar till att ge en överblick av hur volymutvecklingen i BNP och användningssidans huvudvariabler har reviderats under senare år.

Exporten lyfte tillväxten

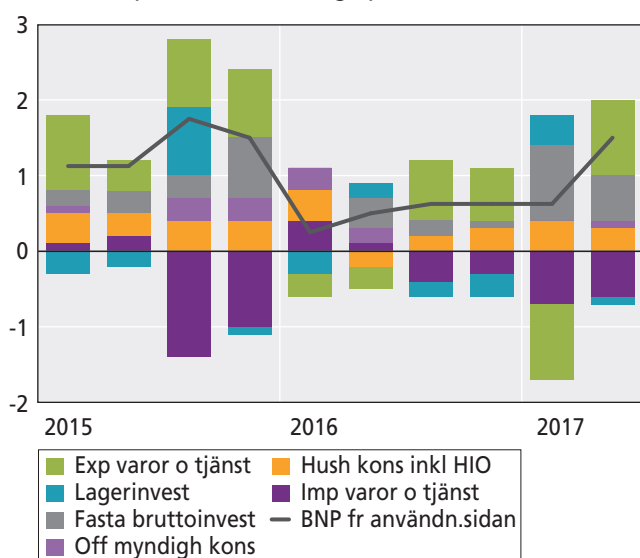
Under andra kvartalet i år växte Sveriges ekonomi starkt och tillväxtsiffran var den högsta sedan fjärde kvartalet 2015. Exporten tog ny fart och det var främst en starkare varuexport som bidrog till BNP-utvecklingen. Även tjänsteexporten steg, och trots ökad import var exportnettot positivt under kvartalet. Även de fasta bruttoinvesteringarna bidrog starkt till BNP-tillväxten.

Efter fyra kvartal i följd med en BNP-tillväxt i linje med den genomsnittliga utvecklingen de senaste fem åren tog svensk tillväxt ny fart under andra kvartalet. Den säsongrensade tillväxten på 1,3 procent var den kraftigaste ökningen sedan fjärde kvartalet 2015. Det var främst exporten och de fasta bruttoinvesteringarna som agerade draglok, men även hushållens och de offentliga myndigheternas konsumtion bidrog positivt. Tillväxtsiffran för BNP reviderades dock ner något från den snabberäkning som publicerades i slutet av juli.

I september publicerades även detaljerade årsberäkningar för år 2015. De bygger på mer fullständigt underlag än den tidigare preliminära skattningen och visade att BNP ökade med 4,5 procent i fasta priser. Det var en upprevidering med 0,4 procentenheter jämfört med den senaste preliminära årsberäkningen för helåret 2015, som baserades på summan av de fyra kvartalsberäkningarna under året. Läs mer om revideringar av BNP och användningssidans huvudvariabler i fördjupningsartikeln på sidan 15.

Bidrag till BNP-tillväxten

Tillväxt i procent och bidrag i procentenheter

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2017

Stark varuexport under andra kvartalet i år

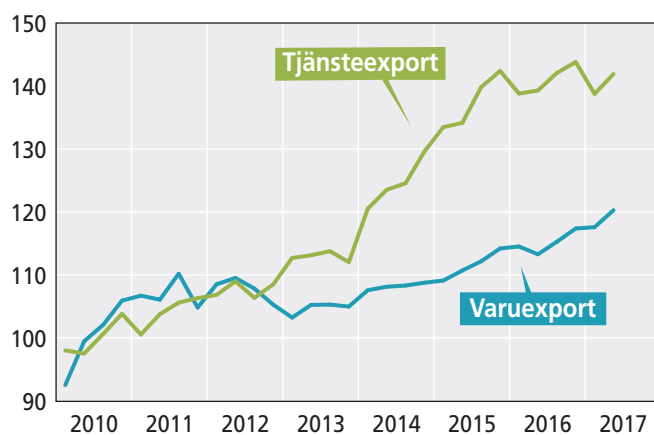
Exporten vände upp under andra kvartalet i år och både exporten av varor och tjänster steg med 2,3 procent, sä-

songrensats och jämfört med föregående kvartal. Exporten av både varor och tjänster reviderades därmed upp från snabbversionen som publicerades i slutet av juli. Även importen av varor och tjänster ökade under andra kvartalet, dock inte i samma takt som exporten. Exportnettot lämnade ändå, efter de fasta bruttoinvesteringarna, det näst största bidraget till BNP-tillväxten under kvartalet. Det var en vändning uppåt från första kvartalet i år då utrikeshandeln höll tillbaka tillväxten som en följd av vikande tjänsteexport och stark import av varor och tjänster.

Exporttillväxten under andra kvartalet i år var betydligt högre än den genomsnittliga tillväxten de senaste fyra åren vilket också speglas av en ökad tjänste- och varuproduktion. Varuexporten har kännetecknats av en relativt jämn tillväxt de senaste åren. Av de senaste fjorton kvartalen har varuexporten ökat samtliga kvartal förutom ett. Tjänstehandeln tillväxt har däremot uppvisat högre variation de senaste två åren. Stora engångsposter, så som export och import av Forskning och Utveckling (FoU), som kan ha en stor inverkan på ett enskilt kvartal har bidragit till volatiliteten.

Export

Säsongrensad volymindex 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. andra kvartalet 2017

Exporten av insatsvaror och investeringsvaror ökade

Under andra kvartalet i år bidrog framförallt insatsvaror och investeringsvaror¹, som står för runt en tredjedel var av total varuexport, till uppgången. Insatsvaror, där bland annat trä och kemikalier som används i industriell produktion ingår, ökade med 3,5 procent, säsongrensats och jämfört med föregående kvartal. Exporten av insatsvaror är ett led

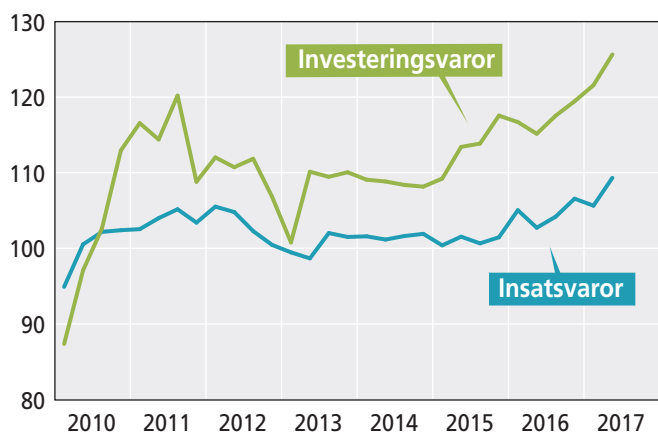
¹ Indelning av export- och importprodukter i denna artikel görs enligt Main Industrial Groupings (MIG). Tidsserierna säsongrensas separat utan summakonsistens. Mer information finns på Eurostats hemsida på följande länk: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Main_industrial_grouping_\(MIG\)](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Main_industrial_grouping_(MIG))

i att produktionskedjor löper över flera länder och andra länder importerar insatsvaror till sin produktion från Sverige. Denna varugrupp minskade under finanskrisen och efter en period av återhämtning har den ökat svagt.

Exporten av investeringsvaror, där bland annat motorfordon ingår, steg snabbt före finanskrisen för att sedan minska brant. De senaste åren har exporten av investeringsvaror tagit fart igen och under andra kvartalet ökade denna varugrupp med 3,3 procent.

Export av insatsvaror och investeringsvaror
Säsongrensad volymindex 2010=100

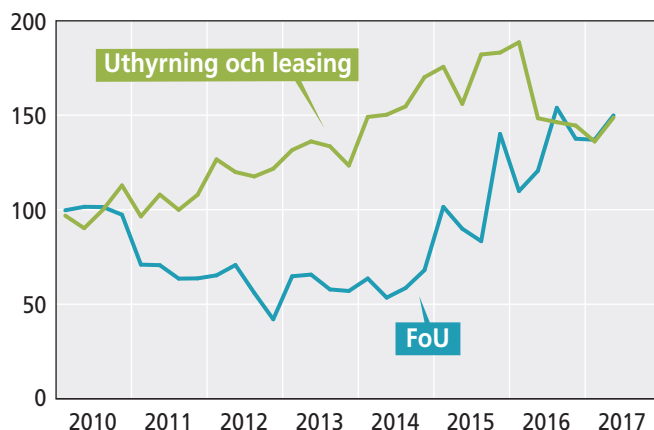

Källa: Nationalräkenskaperna samt egna bearbetningar Data t.o.m. andra kvartalet 2017

Bred uppgång för tjänsteexporten

Tjänsteexportens uppgång under kvartalet var bred och flertalet produktgrupper ökade. Exporten av FoU stod dock för den största uppgången och ökade med 9,4 procent. Export av FoU sker inom både privat och offentlig sektor. Företagens export av FoU består dock till stor del av koncernintern försäljning där forskningsenheter i Sverige finansieras av utländska bolag i samma koncern. Även exporten av uthyrning och leasing, till exempel uthyrning av ett fordon utan besättning, ökade brant under kvartalet och steg med 9,3 procent jämfört med föregående kvartal.

Export av uthyrning och leasing samt FoU
Säsongrensad volymindex 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna Data t.o.m. andra kvartalet 2017 samt egna bearbetningar

Sveriges varuexport växte snabbare än världsexporten av varor

Svensk varuexport växte snabbare än både världsexporten av varor och varuexporten från euroområdet under andra kvartalet i år. Sveriges varuexporttillväxt på 2,3 procent går att jämföra med världsexportens tillväxt på 0,4 procent och euroområdets exporttillväxt på 1,6 procent enligt CPB.

SCB:s utrikeshandelsstatistik¹ gör det möjligt att studera fördelningen av export på olika länder. Tabellen nedan visar att samma handelspartner är viktiga inom både varuexporten och tjänsteexporten. Tabellen visar även att ekonomierna växer för Sveriges största handelspartners vilket medför högre efterfrågan av varor och tjänster.

Sveriges största handelspartner inom varuhandeln och andra kvartalets BNP-tillväxt i respektive

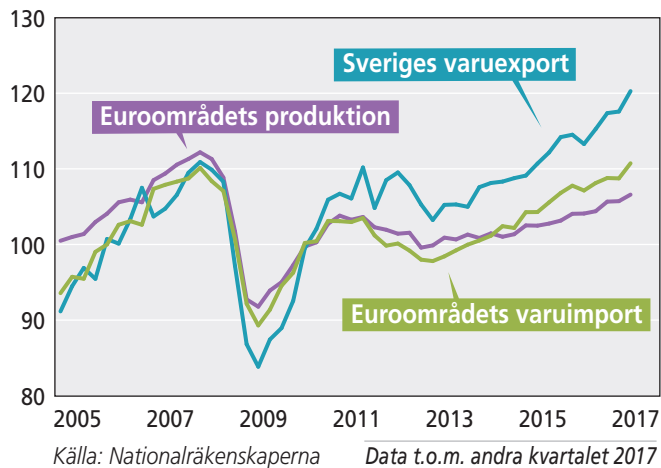
	2016 års placering inom varu- handeln	2016 års placering inom tjänste- exporten	BNP säsong- rensad tillväxt kvartal 2 2017
Tyskland	1	5	0,6
Norge	2	1	1,1
USA	3	2	0,8
Danmark	4	6	0,6
Finland	5	4	0,4
Storbritannien	6	3	0,3
Nederländerna	7	9	1,5
Belgien	8	13	0,4
Frankrike	9	8	0,5
Kina	10	10	1,7

Källa: Utrikeshandelsstatistik och OECD

¹ Det finns vissa skillnader mellan nationalräkenskapernas (NR) redovisning av utrikeshandeln jämfört med SCB:s utrikeshandelsstatistik. NR använder sig av definitionen ekonomiskt ägarskap för att definiera utrikeshandel medan utrikeshandelsstatistiken använder sig av gränspassage. Vidare inkluderar NR merchanting (dvs. den del av treparts-handel som innebär att företag i Sverige köper produkter utomlands för att sedan sälja dem utan att först ta hem dem till Sverige) som varuhandel. NR publicerar även i fakturavärde medan utrikeshandelsstatistiken publicerar i statistiskt värde (dvs. varans värde exkl. moms och punktskatter).

Under åren efter finanskrisen sammanföll ökad svensk varuexport med ökad varuimport och varuproduktion inom euroområdet. Trenden fortsatte även under andra kvartalet i år då svensk varuexport ökade samtidigt som både varuimporten och produktionen steg inom euroområdet.

Svensk varuexport, euroområdets varuimport och varuproduktion inom euroområdet
Säsongrensad volymindex 2010=100

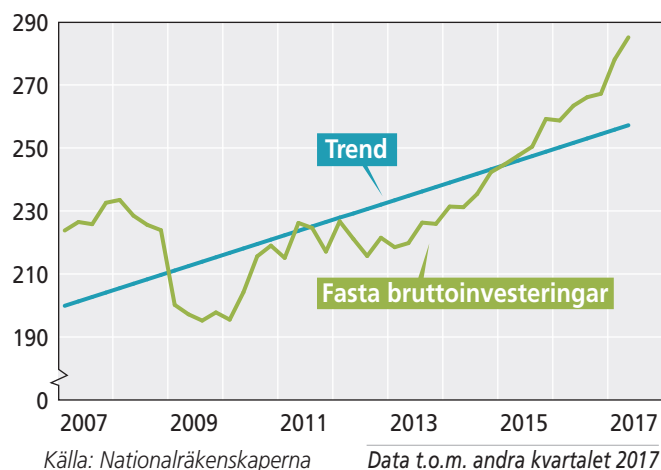
Fortsatt stark utveckling för investeringarna

De fasta bruttoinvesteringarna fortsatte att växa starkt andra kvartalet och ökade med 2,5 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Tillväxttakten var något lägre än första kvartalet, men fortfarande klart högre än de senaste fyra årens genomsnitt på 1,6 procent. De fasta bruttoinvesteringarna har uppvisat en i det närmaste obruten tillväxt sedan andra kvartalet 2013, vilket i hög grad förklaras av vändningen uppåt för bostadsinvesteringarna som då började stiga från låga nivåer. Under 2014 fick investeringsuppgången en bredare bas då även investeringar i övriga byggnader och anläggningar började öka och 2015 vände maskininvesteringarna upp. Närmast efter exporten stod de fasta bruttoinvesteringarna för det största tillväxtbidraget till BNP med 0,6 procentenheter under andra kvartalet.

Utvecklingen under de senaste fyra åren innebär att de fasta bruttoinvesteringarna ligger över den långsiktiga trenden sedan år 2000 och andra kvartalet var de cirka 22 procent högre än de tidigare högstanivåerna som noterades första kvartalet 2008. Sedan början av 2013 har de fasta bruttoinvesteringarna också ökat snabbare än BNP. Den snabba investeringstillväxten innebär att investeringskvoten, det vill säga de fasta bruttoinvesteringarnas andel av BNP mätt i löpande priser, har stigit från 22,3 procent helåret 2013 till 23,6 procent helåret 2015. Andra kvartalet i år stod de fasta bruttoinvesteringarna för mer än en fjärdedel av BNP, närmare bestämt 26,6 procent.

Fasta bruttoinvesteringar

Säsongrensade kvartalsvärden, trend. Miljarder kronor

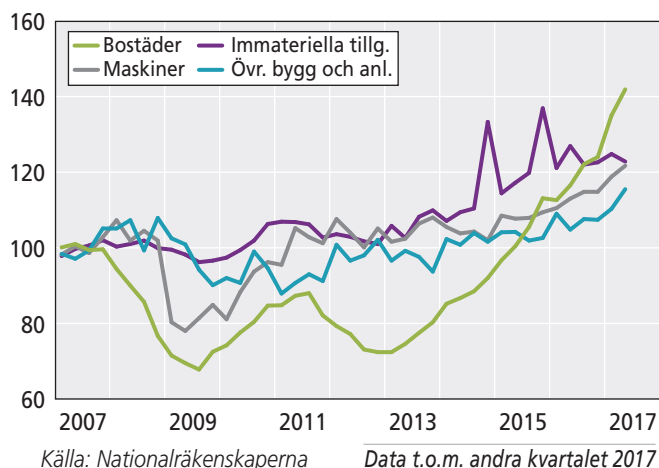
Bred investeringsuppgång

Byggrelaterade investeringar fortsatte att ge betydande bidrag till investeringstillväxten. Andra kvartalet fortsatte bostadsinvesteringarna att vara den främsta drivkraften, men även övriga byggnader och anläggningar, där bland annat investeringar i kontors- industri- och butikslokaler ingår, bidrog stort. Bostadsinvesteringarna följde upp det starka första kvartalet med en ökning på 5,1 procent andra kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Det var en lägre ökningstakt än första kvartalet då bostadsinvesteringarna ökade med hela 8,9 procent i säsongrensade tal, men högre än den genomsnittliga tillväxten för de senaste fyra åren på 4,1 procent. Investeringar i övriga byggnader och anläggningar ökade markant med 4,7 procent. Uppgången förklaras delvis av högre investeringar inom landstingen, där en stor del av investeringsökningen återfanns i övriga byggnader och anläggningar. Av landstingens bygginvesteringar står Stockholms läns landsting för ungefär 50 procent där de största investeringarna avser tunnelbanan, Nya Karolinska i Solna och övriga sjukvårdsbyggnader.

Även maskininvesteringarna fortsatte att utvecklas övervägande starkt och har, med undantag för fjärde kvartalet i fjol, ökat stadigt de senaste åtta kvartalerna. Andra kvartalet drogs primärt upp av investeringar i IKT-utrustning, men även övriga maskiner och vapensystem ökade jämfört med föregående kvartal och bidrog till investeringsuppgången. Transportmedelsinvesteringarna ökade endast svagt medan investeringar i immateriella tillgångar, som i huvudsak utgörs av FoU och programvaror, minskade. Det sammanföll med en ökad export av FoU under andra kvartalet, då export av FoU räknas som en desinvestering i nationalräkenskaperna.

Fasta bruttoinvesteringar fördelat på investeringstyp

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2007=100

Stark uppgång för varuproducenterna

Näringslivets investeringar steg med 2,1 procent andra kvartalet säsongrensat. Varuproducenterna följde upp den starka utvecklingen första kvartalet och ökade med hela 4,8

procent. Det var tredje kvartalet i följd som positiva tillväxttal noterades för varuproducenterna. Uppgången var bred där bland annat gruv- och mineralbranschen, tillverkningsindustrin och energibranschen ökade med drygt 6 procent eller mer. Efter ett mycket starkt första kvartal minskade däremot investeringarna inom byggbranschen. Utvecklingen bland tjänsteproducenterna var också svag och flertalet branscher noterades för nedgångar. Investeringarna inom fastighetsbranschen fortsatte dock uppåt och likaså ökade investeringarna inom transportbranschen. Totalt steg investeringarna bland tjänsteproducenterna med 1,0 procent andra kvartalet.

De offentliga myndigheternas investeringar ökade med 4,5 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan, och bidrog med närmare en tredjedel till den totala investeringsuppgången. Störst var ökningen inom landstingen som ökade med 14 procent.

Författare: Jenny Lunneborg och
Sofia Nilsson, 010-479 41 16 (kontaktperson)

Tillväxt över två sekel

BNP drygt 30 gånger så hög idag som år 1800

Sveriges ekonomi har stöpts om sedan 1800-talet och omvandlats från ett jordbrukssamhälle till en ekonomi präglad av ökande tjänsteproduktion. Det växande industrisamhället satte fart på varuproduktionen under perioden 1890 till 1975. Varuproduktionen är även den bransch som bidragit mest till tillväxten. Arbetsmarknaden har också påverkats av struktumvandlingen och sysselsättningen har växt i en snabbare takt än befolkningen.

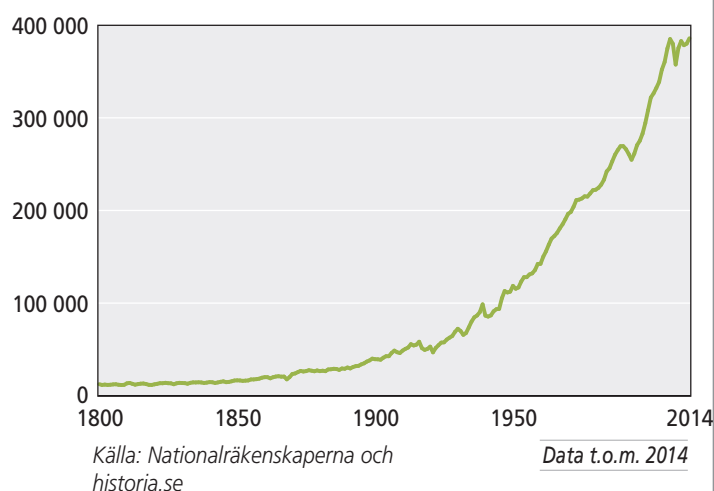
Artikeln bygger på uppgifter om BNP-utvecklingen mellan åren 1800–2014 från Statistiska Centralbyrån. Dessa uppgifter är länkade med utvecklingstal från historia.se för att skapa en komplett tidsserie från 1800 till 2014. Utvecklingstal har beräknats för de ingående delarna av BNP som sedan har summerats till en total BNP-siffra.

Tillväxtens omvandling sedan 1800

I början av 1800-talet dominerades det svenska samhället av jordbruket och den svenska befolkningen bodde i stor utsträckning på landsbygden. Urbaniseringen hade just påbörjats. Människorna som bodde på landsbygden bodde i byar och det egna hushållet var den viktigaste enheten. Det mesta som producerades inom hushållet konsumerades även av hushållet. Skördarna varierade och försörjningen var osäker. I början av 1800-talet accelererade takten i den industriella revolutionen och användningen av ångkraft och maskiner var på väg att skapa världens första industrisamhälle.

BNP per capita i Sverige 1800–2014

Fasta priser i 2010 års prinsnivå

Den genomsnittliga tillväxttakten i BNP per capita är 1,6 procent per år sedan 1800. Tillväxten har dock varierat betydligt, vilket antyder att tillväxtens villkor skiftat över tiden. Sedan år 1800 har fem tydliga nedgångar i den ekonomiska aktiviteten inträffat. Missväxten under mitten av 1800-talet som var början till den stora utvandringen till

Amerika, nedgången i produktionen i samband med första världskriget, 1930-talets kris och Kreugerkraschen samt andra världskriget. Den femte utmärkande lågkonjunkturen kom till följd av den finans- och bostadskris som drabbade Sverige i början av 1990-talet. På senare år har perioder av lågkonjunktur inte märkts lika tydligt. År 2008–2009 drabbades emellertid Sverige av den globala finanskrisen och BNP minskade 2009 med över 5 procent. Det var den största nedgången sedan andra världskriget bröt ut. Året efter återhämtade sig dock ekonomin starkt med hög tillväxt.

Efter en ganska svag årlig tillväxt per invånare på 0,6 procent under första halvan av 1800-talet blev tillväxttakten snabbare i samband med industrialiseringen och industrisamhällets utveckling fram till 1975. Därefter har tillväxten i BNP per capita mattats av och var 1975–2014 i genomsnitt 1,5 procent per år vilket är i nivå med tillväxten under senare delen av 1800-talet.

Årlig tillväxt av BNP, BNP per capita och folkmängd Fasta priser

	BNP	BNP/capita	Folkmängd	
1800–1850	1,4	0,6	0,8	Jordbrukets omvandling
1850–1890	2,4	1,5	0,8	Tidig industrialisering inom jordbruket
1890–1930	2,8	2,2	0,6	Det moderna industrisamhällets genombrott
1930–1975	3,1	2,4	0,6	Industrisamhällets utv. med en växande tjänsteproduktion
1975–2014	2,0	1,5	0,4	Tjänstesamhällets genombrottsperiod
1800–2014	2,3	1,6	0,7	

Källa: Nationalräkenskaperna

Det låter kanske inte så uppseendeväckande med en årlig per capita-tillväxt på 1,6 procent per år, men sett över en längre period så blir den sammantagna förändringen stor. Om man tänker sig att industrialiseringen inte hade inträffat och att den tillväxt som präglade jordbrukssamhället under den första hälften av 1800-talet hade fortsatt till idag, skulle svenskarnas inkomst vara en tiondel av dagens. Befolkningens storlek är idag nästan fyra gånger så stor som år 1800, men BNP per capita var 31 gånger större 2014 än vad den var år 1800. Det tar alltså ungefär två veckor för en svensk idag att konsumera hela årets konsumtion för en svensk från början av 1800-talet. I början av 1800-talet bestod konsumtionen till största del av livsmedel, vilket idag är en betydligt mindre del av den totala konsumtionen. Livsmedlen har idag bättre kvalitet och utgör en relativt liten del av den totala konsumtionen som utökats till att bestå av varor, tjänster och offentlig konsumtion.

BNP per capita

BNP är ett mått på det samlade värdet av alla varor och tjänster som produceras i ett land. Det tar emellertid inte hänsyn till om befolkningen samtidigt har vuxit. BNP per capita är ett mått på värdet av produktionen med hänsyn till befolkningsutvecklingen i landet, det vill säga BNP dividerat med antalet folkbokförda i landet. En högre BNP eller BNP per capita betyder däremot inte nödvändigtvis att det materiella välståndet i landet har ökat för alla invånare. Det beror på att BNP inte tar hänsyn till hur produktionen fördelas i befolkningen.

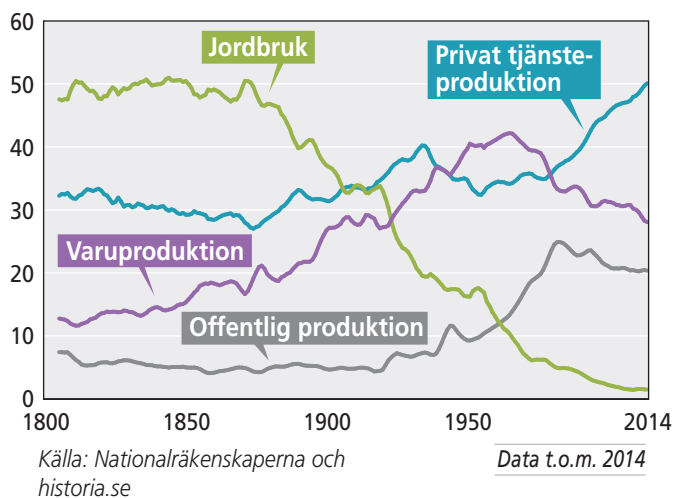
Från jordbrukssamhälle till ett modernt industrisamhälle

Tillväxten har lett till stora förändringar i hela samhället. Ny teknik och nya produkter har införts, nya fabriker, företag och branscher har tillkommit, transporter och information har revolutionerats, arbetet har omskapats, utbildningen har fått en ny roll, boende och levnadsvanor har förändrats, lagstiftning och regelverk har omformats – kort sagt, nästan alla områden av samhällslivet har förändrats.

Den förändrade fördelningen av förädlingsvärdet per bransch ger ett av de tydligaste bevisen för denna omvandling. Under större delen av 1800-talet kom hälften av förädlingsvärdet från jordbruket. I slutet av 1800-talet inledes den minskning av jordbrukets andel som kom att fortgå i oförminskad takt fram till 1970-talet. Från 1940-talet fram till år 1980 var varuproduktionen den största branschen. Den offentliga tjänsteproduktionen började öka i början 1950-talet då den uppgick till 10 procent av förädlingsvärdet och har från 1980 planat ut på en nivå runt 20 procent. Från mitten av 1960-talet har varuproduktionens andel av förädlingsvärdet minskat från 40 till 30 procent samtidigt som den totala tjänsteproduktionen (offentlig och privat) ökat från 45 till 70 procent. Den privata tjänsteproduktionen har vuxit starkt sedan 1980 och uppgick 2014 till en andel på 50 procent av det totala förädlingsvärdet.

Olika branschers andel av förädlingsvärdet

Fem års glidande medelvärde, procent

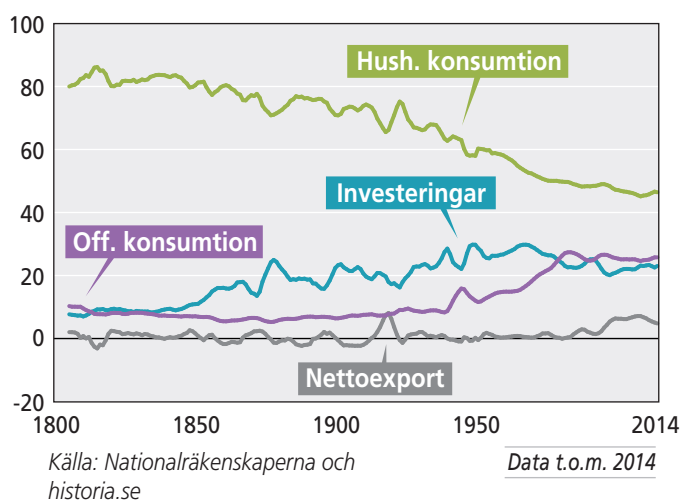

Hushållskonsumtionens andel av BNP har minskat över tid

Ett annat sätt att beskriva omvandlingen av svensk ekonomi är att titta på hur utgifterna fördelar sig efter användningsområde. Under hela 1800-talet låg hushållens konsumtion, som var tätt kopplad till jordbruksfamiljen, på runt 80 procent av utgifterna. Denna andel har sedan successivt sjunkit och uppgick 2014 till ungefär 50 procent. I samband med industrialiseringen i mitten av 1800-talet började investeringarnas andel av BNP öka. I början av 1800-talet låg den på 10 procent för att öka till 20 procent runt 1900 och ända upp till 30 procent runt 1950. Det speglar den utbyggnad som skedde av fabriker och maskiner, men en växande befolkning krävde också nya och bättre bostäder.

Olika användningsområdens andel av BNP

Fem års glidande medelvärde, procent

Den offentliga konsumtionen uppgick under hela 1800-talet till mindre än 10 procent av BNP. Från början av 1930-talet ökade andelen då hälso- och sjukvården och skolan byggdes ut. Från mitten av 1970-talet har den offentliga konsumtionen som andel av BNP planat ut och uppgick 2014 till cirka 25 procent.

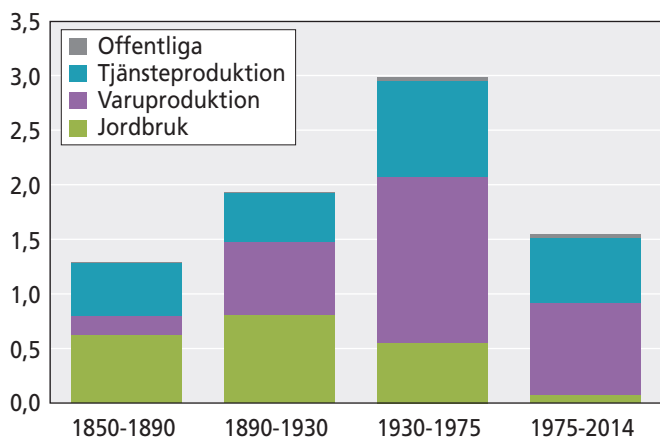
Produktivitetsförändring över tid

För att kunna förklara ett lands ekonomiska tillväxt är det också viktigt att studera hur produktiviteten har utvecklats. Produktivitetstillväxten är en viktig bidragande faktor till ökat ekonomiskt välstånd och kan förklaras som att det mänskliga arbetet har blivit mera produktivt. Investeringar och innovationer är två särskilt viktiga faktorer som bidrar till detta. Investeringar leder till att den reala kapitalstocken växer och är resurser som kan användas för att producera mer varor och tjänster. Innovationer innebär att man utnyttjar resurserna på ett bättre sätt. Kapitalstocken har sedan år 1800 växt i ungefär samma takt som BNP med en tillväxttakt på i genomsnitt 2,3 procent per år.

Produktiviteten har dock varierat över tid och bidragen har kommit från olika branscher. Produktivitetstillväxten i den svenska ekonomin var som störst under industrisamhällets utveckling med en växande varuproduktion (1930–1975). Den årliga tillväxten i produktiviteten var då i genomsnitt

3 procent. Tillgången till ny teknik och innovationer bidrog starkt till ökningen. Från tjänstesamhällets genombrott har produktiviteten växlat ned markant och var i genomsnitt 1,5 procent 1975–2014. Detta är nästan i nivå med produktivtetsutvecklingen under andra halvan av 1800-talet och perioden för den tidiga industrialiseringen. Även 1975–2014 kom det största bidraget från de varuproducerande branscherna som stod för halva produktivitetsökningen.

Bidrag till produktivitetstillväxten efter bransch
Procentenheter

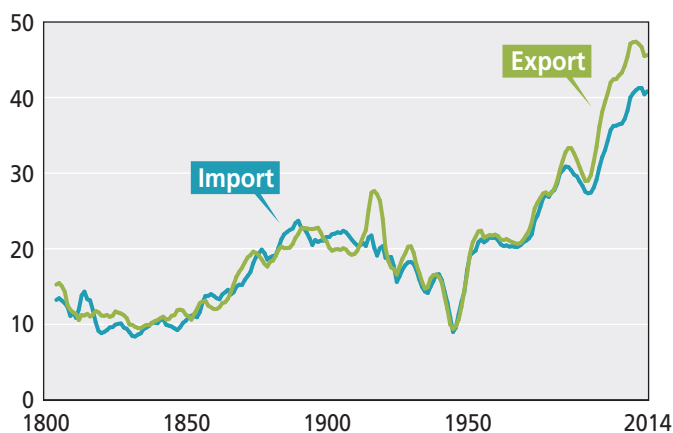
Källa: Nationalräkenskaperna och historia.se

Data t.o.m. 2014

Utrikeshandelns ökade betydelse för ekonomin

Mot slutet av 1800-talet ökade utrikeshandelns påverkan på den svenska BNP-tillväxten. Importen och exporten utgjorde under den första halvan av 1800-talet cirka 10 procent av BNP. Från 1870 till 1910 ökade andelen till cirka 20 procent. Mellankrigstiden, depressionen och andra världskriget ledde däremot till stagnation och nedgång för utrikeshandeln.

Export och import som andel av BNP
Fem års glidande medelvärde, procent

Källa: Nationalräkenskaperna och historia.se

Data t.o.m. 2014

Efter andra världskriget ökade utrikeshandeln igen och ytterligare en stor ökning inträffade på 1970-talet. Den största ökningen av utrikeshandeln kom runt 1990 till följd av en rad händelser, såsom kommunismens fall i Östeuropa och

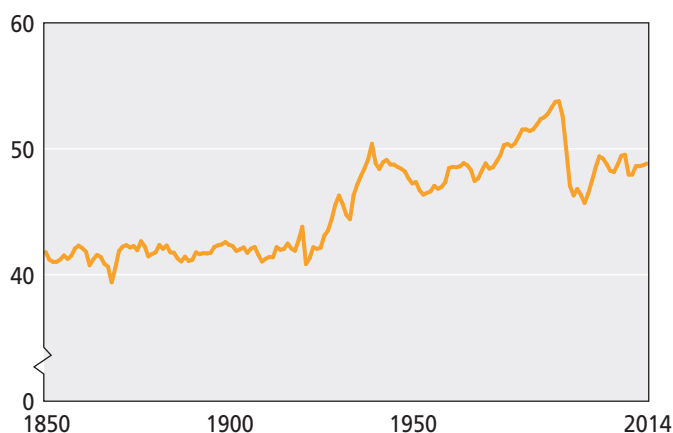
Kinas intåg i världsekonomin. Det har blivit mindre hack i kurvan såsom finans- och bostadskrisen i Sverige i början på 1990-talet. Men först med den stora finanskrisen 2008 började utrikeshandeln tappa fart på allvar. Som andel av BNP nådde utrikeshandeln sin topp 2008. Sedan dess har den planat ut vilket även är en global trend.

Arbetsmarknadens omvandling

Även arbetsmarknaden har påverkats av strukturomvandlingen under de två senaste seklen. Sysselsättningen i den svenska ekonomin växte i genomsnitt med 0,7 procent per år mellan 1850 och 2014 medan folkmängden ökade med i genomsnitt 0,6 procent per år under samma period.

Från 1850 och fram till 1920 var andelen sysselsatta av hela befolkningen omkring 40 procent. Därefter skedde ett tydligt trendbrott och andelen sysselsatta ökade. Det var framförallt tre sektorer som gick i täten för den svenska tillväxten under 1930-talet: transporterna, industrin och den offentliga sektorn. Både transportsektorn och industrin förenade dessutom ökande sysselsättning med betydande produktivitetsökningar, vilket var resultatet av en fortgående modernisering. Det andra trendskitet i serien tar sin början runt 1970 då andelen sysselsatta av befolkningen ökade igen, till stor del på grund av att kvinnor i större utsträckning började ge sig ut på arbetsmarknaden. Toppen nåddes 1990 då cirka 53 procent av hela befolkningen var sysselsatta. Därefter skedde en kraftig nedgång i samband med den svenska finans- och bostadskrisen 1991–1992. Från år 2000 och framåt har sysselsättningsgraden varit knappt 50 procent. Att andelen sysselsatta varierar beror givetvis även på befolkningens sammansättning.

Sysselsatta som andel av hela befolkningen
Procent

Källa: Nationalräkenskaperna och historia.se

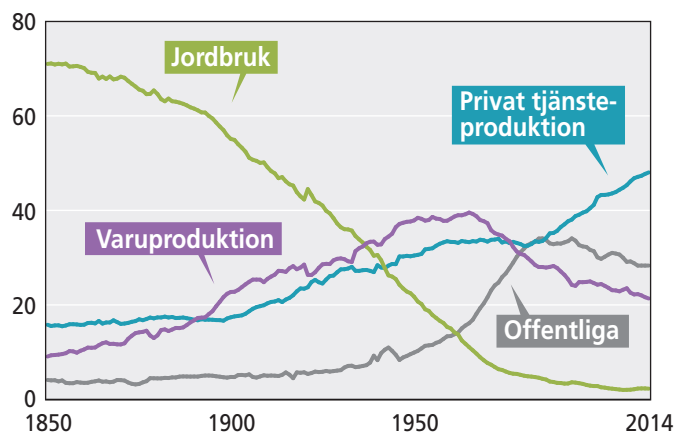
Data t.o.m. 2014

Anm: Sysselsättningsgraden i diagrammet avser andelen sysselsatta av totala befolkningen. Det skiljer sig från det officiella måttet som avser befolkningen i åldern 15–74 år.

Fram till slutet av 1800-talet var ungefär tre fjärdedelar av befolkningen knutna till jordbruket. Industrin och tjänstesektorn delade på återstoden. I slutet av 1800-talet inleds den minskning av andel sysselsatta inom jordbruket som kom att fortgå till 1970-talet. Varuproduktionens andel av antalet sysselsatta ökade stadigt från 1850 till omkring

1960 då den var 40 procent. Därefter har andelen minskat och var 20 procent 2014. Den privata tjänsteproduktionens andel har ökat stadigt från början av 1900-talet och fick en kraftigare trend från och med 1970-talet och framåt. År 2014 stod den privata tjänsteproduktionen för ungefär 50 procent av de sysselsatta. Andel sysselsatta inom offentlig sektor var omkring 5 procent ända fram till 1930-talet. Andelen ökade kraftigt fram till 1990-talet då andelen var som högst med knappt 35 procent, för att sedan plana ut på en nivå på knappt 30 procent.

Olika branschers andel av sysselsättningen
Procent

Källa: Nationalräkenskaperna och historia.se

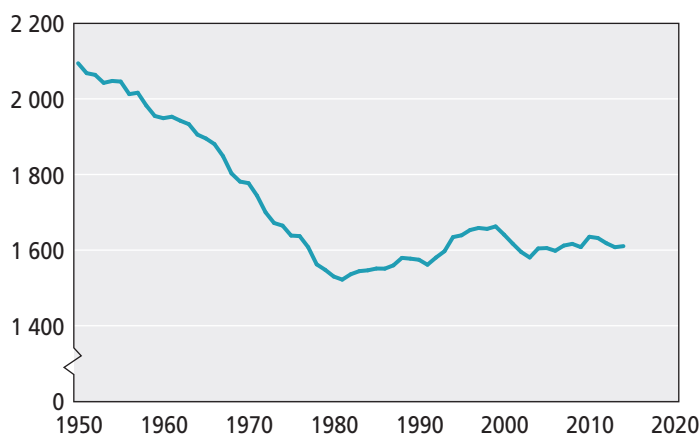
Data t.o.m. 2014

Från 1950 finns det data över antalet arbetade timmar i ekonomin. Genom att dividera antalet arbetade timmar med antalet sysselsatta får man medelarbetstiden. Medelarbetstiden sjönk från cirka 2 000 timmar per år 1950 till cirka 1 600 timmar per år 1980. En förklaring till den minskade

medelarbetstiden beror dels på att semesterlagen ändrades under denna period. 1938 infördes den första lagstadgade semestern med två veckor som sedan ökade succesivt till fem veckor 1977. Åtta timmars arbetsdag infördes 1919, men man arbetade på lördagar fram till 1971.

Ytterligare en förklaring till den minskande medelarbetstiden är att andelen kvinnor har blivit större på arbetsmarknaden. Eftersom kvinnor i större utsträckning än män arbetar deltid har det bidragit till en lägre medelarbetstid.

Medelarbetstid
Timmar per sysselsatt och år

Källa: Nationalräkenskaperna och historia.se

Data t.o.m. 2014

Författare: Daniel Lennartsson

Kontaktperson: Maria Pettersson, 010-479 67 88

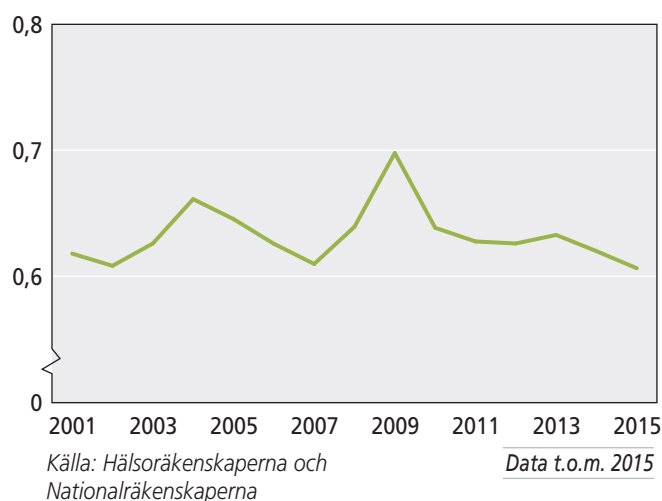
Beräkning av tandvården i NR

Tandvårdskostnaden per capita ökade år 2015

Nationalräkenskaperna beräknar att tandvårdskostnaderna i Sverige uppgick till 25 miljarder kronor under år 2015. Sedan 2009 har tandvårdskostnaden per capita sjunkit, men 2015 års data visar att kostnaden åter börjar öka. Statistiken visar också att hushållen är den sektor som finansierar den största delen av tandvården.

Tandvårdskostnaderna i förhållande till BNP har under perioden 2001–2015 uppvisat små variationer, andelen har varierat mellan 0,6–0,7 procent av BNP. År 2009 var andelen som högst, ett år då tandvårdskostnaderna var höga samtidigt som BNP minskade. Sedan dess har andelen minskat nästan varje år. År 2015, när de totala kostnaderna uppgick till 25 miljarder, var andelen som lägst under denna 15 års period.

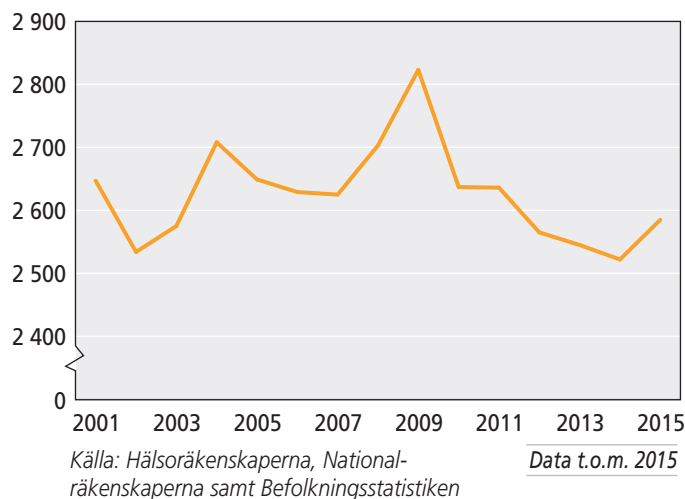
Tandvårdskostnader som andel av BNP Procent, löpande priser

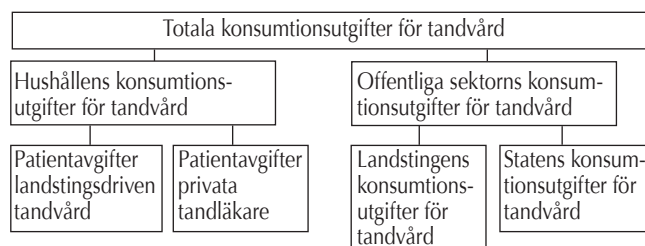
Tandvårdskostnaden per capita visar hur stor tandvårdskostnaden per invånare är. Under perioden 2001–2015 har kostnaden varierat mellan 2 500 kronor till 2 800 kronor per individ och år, uttryckt i referensårspriser med basår 2015. Mellan åren 2014–2015 ökade kostnaderna med ungefär 60 kronor per individ, det var första gången på sex år som kostnaderna ökade.

Tandvårdskostnader

Kronor per capita, referensårspriser basår 2015

Tandvårdens finansiärer

Tandvårdskostnaderna i Nationalräkenskaperna utgörs av de totala konsumtionsutgifterna för tandvård. Dessa består av hushållens- och den offentliga sektorns konsumtionsutgifter.

Hushållens konsumtionsutgifter kan delas upp, dels i patientavgifter som hushållen betalar till den landstingsdrivna vården, dels i patientavgifter till privata tandläkare.

Den offentliga sektorns konsumtionsutgifter för tandvård kan även delas i två delar. Dels i landstingens konsumtionsutgifter, dels i statliga konsumtionsutgifter.

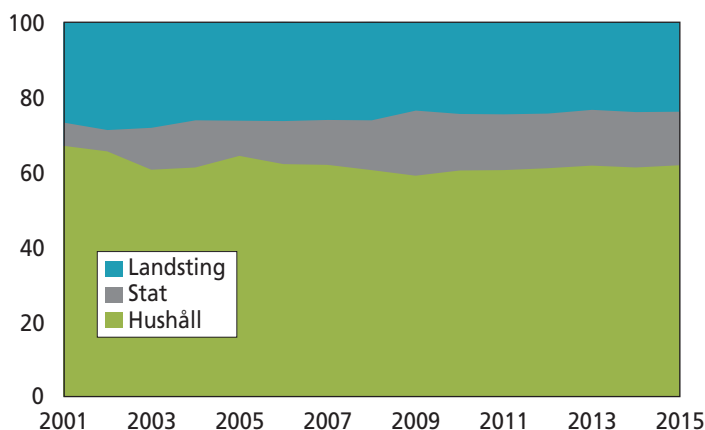
Hushållen står för huvuddelen av kostnaderna

År 2015 uppgick hushållens konsumtionsutgifter för tandvård till knappt 16 miljarder. Det motsvarar 62 procent av de totala tandvårdskostnaderna. Resterande tandvårdskostnader betalades av den offentliga sektorn där 24 procent bekostades av landstingen och 14 procent bekostades av staten. I början av 2000-talet betalade hushållen dock en större del av kostnaderna, då uppgick kostnadsandelen till nästan 67 procent. Inom de övriga botande och rehabiliterande sjukvårdstjänsterna betalar hushållen i genomsnitt 8 procent av de totala vårdkostnaderna.¹

¹ Botande och rehabiliterande sjukvårdstjänster definieras i Hälsoräkningskaperna och utgörs av öppenvård, slutenvård, dagsjukvård samt hemsjukvård.

Tandvårdskostnader fördelade på finansiärer Andelar, löpande priser

Källa: Hälsöräkenskaperna och
Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2015

Not: Landstingens värden inkluderar även den tandvård som utförs av kommunerna. Kommunernas värden motsvarar den tandvård som utförs av Region Gotland.

Landstingens kostnader för tandvård uppgick till 6 miljarder under 2015 och utgjorde därmed 24 procent av de totala tandvårdskostnaderna. Under perioden 2001–2015 har landstingens andel varierat mellan 23 och 29 procent.

Statistiken som mäter landstingens ekonomi delar upp kostnaderna i olika områden. Högst kostnader går till området allmäntandvård för barn och ungdomar. Det här området utgör cirka 45 procent av landstingens nettokostnader för tandvård. I Sverige är barn- och ungdomstandvården skattefinansierad. Det innebär med nu gällande regler att den är avgiftsfri fram tills det år de fyller 21 år. Riksdagen fattade den 15 december 2016 beslut om att höja gränsen för den avgiftsfria barn- och ungdomstandvården. Från och med 2018 höjs gränsen till 22 år för att år 2019 höjas till 23 år. Vissa landsting tillämpar emellertid redan idag mer generösa regler och erbjuder avgiftsfri tandvård upp till 24 år.

Landstingen ansvarar också för specialisttandvård, samt betalar ut ett särskilt riktat tandvårdsstöd. Tandvårdsstödet omfattar bland annat tandvård till personer som har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser samt personer som behöver tandvård som led i en sjukdomsbehandling. Specialisttandvården uppgår till 32 procent av landstingens nettokostnader för tandvård medan landstingets tandvårdsstöd uppgår till 19 procent. Lägst andel utgör allmän tandvård för vuxna som utgör 4 procent av landstingens nettokostnader för tandvård.¹

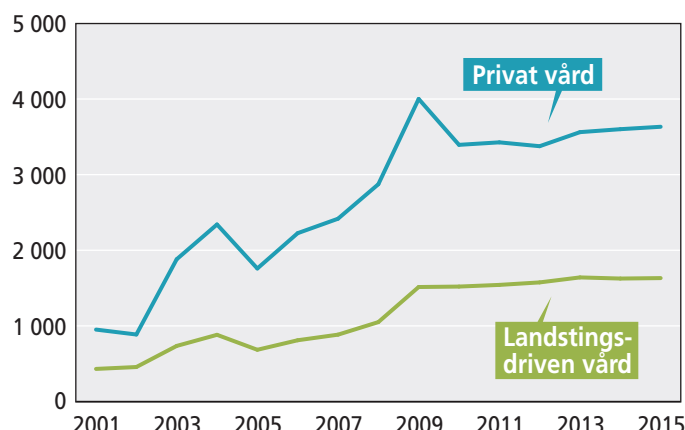
Statliga konsumtionsutgifterna planar ut

Under åren 2001–2009 ökade de statliga konsumtionsutgifterna för tandvård kraftigt. I början av 2000-talet utgjorde de statliga konsumtionsutgifterna 6 procent av de totala tandvårdskostnaderna för att år 2009 utgöra drygt 17 procent. Sedan år 2010 har de statliga konsumtionsutgifterna i förhållande till de totala tandvårdskostnaderna planat ut och uppgår sedan dess till cirka 15 procent.

De statliga konsumtionsutgifterna, som år 2015 uppgick till 3,6 miljarder, utgörs av den ersättning som Försäkringskassan betalar ut till de privata tandläkarna. Ersättningssystemet kan delas upp i tre delar; allmänt tandvårdsbidrag, särskilt tandvårdsbidrag samt högkostnadsskydd. Det allmänna tandvårdsbidraget har olika storlek beroende på patientens ålder. Enligt nu gällande regler erhåller personer under 30 år och personer över 65 år ett bidrag på 300 kronor per år medan personer i åldrarna 30–65 år erhåller 150 kronor per år i stöd.

Det är viktigt att poängtera att i den statliga konsumtionsutgiften ingår enbart den ersättning Försäkringskassan betalar ut till patienter som erhåller sin vård hos privata tandläkare. Den ersättning som Försäkringskassan betalar ut till patienter som erhåller sin vård inom den landstingsdrivna vården redovisas som en transferering från staten till landstingen. Kostnaden blir därmed en del av landstingens konsumtionsutgifter. Transfereringen från staten till landstingen uppgick till 1,6 miljarder år 2015.

Försäkringskassans tandvårdsersättningar Löpande priser, miljoner kronor

Källa: Hälsöräkenskaperna och
Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2015

Not: Den del av Folk tandvårdens verksamhet som bedrivs i bolagsform redovisas i Nationalräkenskaperna tillsammans med den landstingsdrivna vården.

De statliga konsumtionsutgifterna påverkas i stor utsträckning av vilka reformer som regeringen genomför. Ett exempel är den reform som trädde i kraft den 1 juli 2008 som syftade till att utvidga den förebyggande tandvården och att erbjuda tandvård till en rimlig kostnad för personer med stora tandvårdsbehov. Regeringen införde ett allmänt tandvårdsbidrag för att öka besöksfrekvensen och förändrade högkostnadsskyddet i syfte att minska de ekonomiska hindren för personer med stora tandvårdsbehov. Tandvården har även tidigare varit föremål för olika reformer. I den reform som infördes år 1999 upphörde den tidigare prisregleringen på tandvård och prissättningen blev fri.

¹ Nettokostnader definieras som bruttokostnader minus bruttointäkter.

Tandvården i Nationalräkenskaperna

Tandvårdskostnader förekommer både i Nationalräkenskapernas årliga BNP-beräkningar och även i Hälsoräenskaperna. Hälsoräenskapernas syfte är att sammanföra kostnader för olika delsektorer i ekonomin för att på så sätt kunna ge en bredare bild av hälso- och sjukvårdens olika delområden. I Hälsoräenskaperna beräknas de totala hälso- och sjukvårdskostnaderna, dessutom delas kostnaderna upp efter ändamål, finansiär och producent. De svenska Hälsoräenskaperna följer SHA-manualen (A System of Health Accounts). Manualen är en internationell beräkningsmanual och är framtagen genom ett samarbete mellan Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), EUs statistikorgan Eurostat och Världshälsoorganisationen (WHO).

Hälsoräenskapernas beräkningar baseras på Nationalräkenskapernas årsberäkningar vilka följer regelverket Europeiska national-räkeskapssystemet 2010 (ENS2010). Som grund för årsberäkningarna av tandvården används undersökningarna Räkeskapssammandrag för landsting (RS)¹, Underlag för statens finansiella sparande (UFS)² samt Företagens ekonomi³.

---

1 Räkeskapssammandrag för landsting (SCB), www.scb.se/oe0107

---

2 Underlag för statens finansiella sparande (ESV), www.esv.se

---

3 Företagens ekonomi (SCB), www.scb.se/nv0109

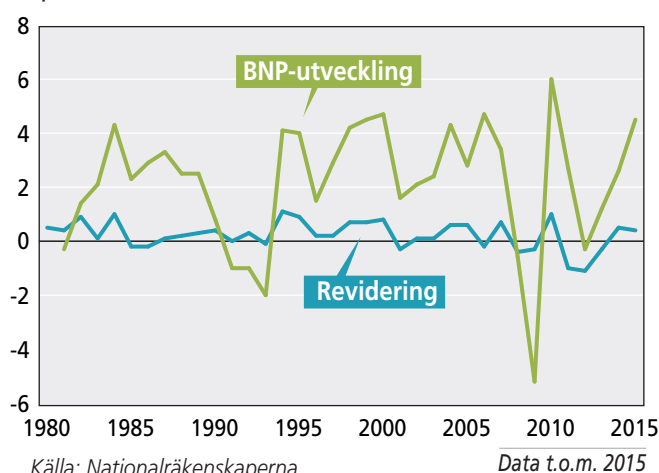
*Kontaktpersoner: Marie Glanzelius, 010-479 60 11 och
Fredrik Nilsson, 010-479 65 07*

Revideringar av BNP

Minskad positiv bias i revideringarna av BNP

Vid publiceringen av årsräkenskaperna för 2015 den 13 september reviderades BNP-utvecklingen upp 0,4 procentenheter till 4,5 procent. Tendensen att revidera BNP-utvecklingen uppåt i den slutliga årsberäkningen har dock minskat sett över en längre tidsperiod. Däremot har genomsnittlig revidering av BNP-utvecklingen i absoluta tal ökat något. Vanligtvis är revideringarna större under år med relativt hög tillväxt.

Slutlig BNP-utveckling samt revideringar
Volymutveckling i procent samt revideringar i procentenheter

Syftet med denna artikel är att ge en överblick av hur volymutvecklingen i BNP och användningssidans huvudvariabler; hushållens konsumtion, offentlig konsumtion, investeringar, lager, export och import, har reviderats under perioden 1999–2015. I maj 1999 infördes en större omläggning av räkenskaperna i och med att den tidigare gällande förordningen ENS 95 fördes in. Vid samma tidpunkt gjordes också en förändring i hur BNP i fasta priser beräknas, baserat på kedjeindex med ett rullande basår jämfört med tidigare metod med fasta basår. Det gör att 1999 valts som en lämplig startpunkt för analysen. Jämförelser görs också med en tidigare studie som baserades på åren 1980–1998¹ för att se om och i så fall hur revideringarna har förändrats mellan tidsperioderna. Resultaten visar att revideringarna av volymutvecklingen i BNP för åren 1999–2015 fortfarande har en positiv bias vid den slutliga årsberäkningen, men att systematiken i revideringarna har minskat i jämförelse med perioden 1980–1998. Vidare kan vi se att när BNP-tillväxten har varit relativt hög har även revideringarna av BNP varit större.

Upplägg av analysen

Analysen utgår från årsdata och undersöker utvecklingen i procent för aktuell variabel. Revideringen för ett år definieras som skillnaden i utvecklingstal mellan den slutliga årsberäkningen som publiceras i mitten av september knappt

två år efter referensåret, och den första årsberäkningen som publiceras i februari/mars året efter referensåret. Den första årsberäkningen är summan av de fyra kvartalsberäkningarna under året.

Medelvärde av revideringarna för varje variabel undersöks. Om medelvärdet är skilt från noll finns tecken på bias. En positiv bias innebär att utvecklingen i genomsnitt underskattas i den första årsberäkningen, medan en negativ bias innebär en överskattning. För att få ett mått på variationen i revideringarnas storlek beräknas standardavvikelsen. Detta mått utökas med variationsbredden för att se hur stor skillnaden är mellan största och minsta värde. För att få en uppfattning om eventuell snedfördelning beräknas medianen. Om medianen skiljer sig avsevärt från medelvärdet finns tecken på att observationerna är snedfördelade.

För många av nationalräkenskapernas huvudvariabler finns ett mer detaljerat och fullständigt statistiskt underlag att tillgå i den slutliga årsberäkningen jämfört med den första beräkningen. Det kan handla om att urvalsundersökningar ersätts med totalräknad statistik eller undersökningar med större täckning. Ett exempel är Investeringsenkäten som är en urvalsundersökning. Den ersätts med totalräknad statistik från undersökningen Företagens ekonomi vid den slutliga årsberäkningen.

I andra fall kan viss information saknas vid kvartalsberäkningarna och måste då skattas med hjälp av andra data. Det gäller till exempel offentlig produktion av hälso- och sjukvårdstjänster där så kallade volymmått finns tillgängliga årsvis men inte kvartalsvis. För kvartalsberäkningarna används i stället arbetade timmar för att göra en uppskattning.

Genom att titta på de bakomliggande orsakerna till revideringarna kan den preliminära statistiken förbättras. Men revideringar ska inte tolkas som ett mått på den absoluta kvaliteten i de första årsberäkningarna. Förbättrade underlag i årsstatistiken kan till exempel vara en förklaring till ökade revideringar. Exempelvis när ny årsstatistik utvecklas där tidigare endast mindre fullständig korttidsstatistik funnits tillgänglig. Det leder till bättre precision i de slutliga årsberäkningarna, men också sannolikt till större revideringar.

I denna analys studeras revideringarna mellan den första och slutliga årsberäkningen, men större revideringar kan även ske vid en senare tidpunkt där hela eller delar av tidsserien ses över. Det sker vanligen mot bakgrund av att det ramverk som styr nationalräkenskaperna² uppdateras,

¹ SOU 2002:118, Utveckling och förbättring av den ekonomiska statistiken. Bilaga 4–9 till slutbetänkande från Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken.

² 1 september 2014 infördes det nya regelverket ENS 2010 som ersatte tidigare gällande ramverk ENS 1995.

nya eller utvecklade statistiska undersökningar har blivit tillgängliga eller metoder förändrats. Revideringar av detta slag, kallad allmän översyn, medför att nivån på serien förändras men det får också konsekvenser på utvecklingen mellan åren. Tidigare studier visar att för de år som allmänna översyner har genomförts så har BNP-utvecklingen i genomsnitt höjts med 0,1 procentenheter¹. Under perioden 1999–2015 har fler och större sådana översyner genomförts än 1980–1998.²

Revideringar av BNP från användningssidan

I tabellen nedan redovisas storleken på revideringarna av BNP och användningssidans huvudvariabler. Medelvärde för revideringarna av BNP-utvecklingen är positivt, vilket indikerar en systematisk tendens att revidera BNP uppåt vid den slutliga årsberäkningen. Resultatet är dock inte signifikant skilt från noll. Vid nio av totalt sjutton undersökta år har revideringarna av BNP-utvecklingen varit större än 0,5 procentenheter och enbart i två av dessa fall har BNP reviderats ned. De större BNP-revideringarna har alla utförts vid år med förhållandevis hög tillväxt.

Om vi ser till användningssidans huvudvariabler så framgår det att samtliga variabler förutom statlig och kommunal konsumtion har en positiv bias. Statlig konsumtion är också den variabel som har minst bias, medan den kommunala konsumtionen tenderar att överskattas något mer i den första årsberäkningen. Även hushållens konsumtionsutgifter revideras förhållandevis lite. Eftersom hushållens konsumtion utgör nära 50 procent av BNP har det en stor betydelse för hur BNP totalt revideras.

Revideringarna av de fasta bruttoinvesteringarna tycks samvariera till en viss grad med BNP-tillväxten. Investeringarna tenderar att revideras uppåt vid uppgångar, och vid nedgångar finns tendens att investeringstakten överskattas. Analysen visar också att i jämförelse med övriga variabler är revideringarna av de fasta bruttoinvesteringarna mest snedfördelade, och det är vanligare att investeringarna revideras uppåt än nedåt. Större nedrevideringar 2001, 2008 och 2012 relativt övriga år bidrar till snedfördelningen. Fasta bruttoinvesteringar är den av användningssidans variabler där det statistiska underlaget förändras mest mellan första och slutlig årsberäkning. Som nämnts ovan ersätter totalräknad statistik från Företagens ekonomi enkätdata från Investeringsenkäten för stora kapitaltyper som maskiner

och inventarier samt byggnader och anläggningar exklusive bostäder. För andra kapitaltyper saknas motsvarande statistik på korttidsbasis som finns tillgängligt på årsbasis. Det gäller i första hand investeringar i egenproducerad programvara samt forskning- och utveckling där annan information då används som indikatorer i de kvartalsvisa beräkningarna.

Lagerinvesteringar ingår i BNP som förändringar i lagerstockar och uttrycks som bidrag till BNP då denna variabel ofta svänger mellan positivt och negativt. Till kvartalsberäkningarna och de slutliga årsberäkningarna av lagerinvesteringar används i stor utsträckning samma underlag. Det bidrar till att revideringarna blir små.

Export och import är de delar som revideras mest procentuellt sett, näst efter de fasta bruttoinvesteringarna. Revideringarna är störst för tjänsteexporten och för denna variabel finns även flera extremvärden som talar för att revideringarna kan variera betydligt i storlek. Det är dock lika vanligt med upp- som nedrevideringar, men revideringarna uppåt är i genomsnitt större. Även revideringarna i varuexporten har en positiv bias.

Ett liknande mönster går att utläsa för varuimporten som tenderar att revideras uppåt vid den slutliga årsberäkningen. Tjänsteimporten har däremot nästan ingen bias alls. I jämförelse med utrikeshandeln med varor så varierar revideringarna i storlek betydligt mer sett till varje enskilt år för både exporten och importen av tjänster. Revideringarna har emellertid minskat i storlek sedan 2004, vilket förklaras av att statistikunderlaget sedan dess består av enkätdata istället för hos banken registrerade anmälningar om utlandstransaktioner.

Utrikeshandeln är en sektor vars statistiska underlag inte skiljer sig åt särskilt mycket mellan kvartalsberäkningarna och de slutliga årsberäkningarna. Trots det är revideringarna ändå relativt stora, vilket det finns flera orsaker till. Några delar i beräkningarna av utrikeshandeln ersätts med uppdaterad årsstatistik vid de slutliga årsberäkningarna. För utrikeshandelsstatistiken med såväl varor som tjänster revideras också tidsserierna regelbundet. Det kan till exempel handla om att företag felrapporterat uppgifter för tidigare perioder eller att statistiken korrigeras för eftersläpningar. Vidare kan korrigeringar av grunddata vid avstämningsarbetet för de slutliga årsberäkningarna skilja sig från de korrigeringar som görs vid kvartalsberäkningarna.

---

¹ Se *Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv, tredje kvartalet 2010*, sidan 23.

² Sedan 1999 har allmänna översyner för de detaljerade årsberäkningarna genomförts år 2000, 2002, 2005, 2007, 2012, 2014.

Revideringar av BNP och dess delkomponenter

Volymutveckling av BNP, procentuell förändring jämfört med föregående år. Revideringar av volymutvecklingen för respektive variabel i procentenheter. Slutlig årsberäkning minus första årsberäkning.

	Slutlig BNP- utveckl.	BNP	Hush. kons. 45 %	Statlig kons. 7 %	Kommunal kons. 19 %	Brutto- invest. 24 %	Lager*	Export varor 31 %	Export tjänster 15 %	Import varor 28 %	Import tjänster 13 %
1999	4,5	0,7	-0,2	1,0	-0,5	1,4	-0,1	0,4	5,0	-1,2	1,7
2000	4,7	0,8	0,9	0,1	0,9	2,0	-0,1	0,7	5,0	1,7	2,3
2001	1,6	-0,3	0,2	-1,7	0,0	-2,5	0,1	2,0	-0,7	1,2	2,0
2002	2,1	0,1	0,1	1,3	-0,3	-0,1	-0,1	-0,4	4,6	1,2	-0,2
2003	2,4	0,1	-0,2	0,7	-0,3	3,0	0,1	-0,3	-4,8	1,5	-5,5
2004	4,3	0,6	0,4	-0,3	0,2	1,3	-0,1	0,7	1,7	0,5	0,0
2005	2,8	0,6	0,3	-2,2	-0,1	0,6	0,2	0,4	-0,5	-0,7	0,3
2006	4,7	-0,2	-0,5	0,0	0,3	0,9	0,2	-0,5	0,5	1,4	-0,8
2007	3,4	0,7	0,6	0,3	-0,3	0,9	0,1	0,9	-1,8	-1,0	1,0
2008	-0,6	-0,4	0,2	0,3	-0,6	-2,1	0,2	-0,4	1,2	0,3	0,9
2009	-5,2	-0,3	0,5	-0,3	-1,0	-0,7	-0,1	-0,3	-1,5	-0,4	-0,7
2010	6,0	1,0	0,5	0,7	-0,9	0,8	0,1	0,7	0,7	-0,7	-0,4
2011	2,7	-1,0	-0,5	-1,1	-0,9	2,4	-0,2	0,1	-2,5	1,6	-0,6
2012	-0,3	-1,1	-0,7	1,1	0,0	-3,7	0,0	1,0	-1,1	0,7	0,2
2013	1,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,9	1,9	0,0	-0,1	1,7	0,7	2,2
2014	2,6	0,5	-0,3	-0,2	-0,4	-1,0	0,0	1,4	3,1	-0,2	-0,5
2015	4,5	0,4	0,5	-0,6	0,0	-0,3	0,2	0,2	-1,5	0,1	-0,6
Medel		0,12	0,10	-0,05	-0,28	0,29	0,02	0,39	0,53	0,40	0,08
Median		0,08	0,19	0,00	-0,31	0,85	0,00	0,36	0,49	0,48	-0,05
m(abs)		0,60	0,40	0,40	0,50	1,60	0,11	0,60	2,30	0,90	1,20

Medel=medelvärde, m(abs)=medelvärde i absoluta tal, S=standardavvikelse, Bredd=variationsbredd (största minus minsta värdet). Procentsatserna i rubrikerna anger variabelns andel av BNP i löpande priser 2014.

*Lager redovisas som bidrag till BNP-utvecklingen, det vill säga förändringen i lagerinvestering i procent av BNP föregående år.

Källa: Nationalräkenskaperna

Jämförelse med perioden 1980–1998

Detta avsnitt redovisar hur revideringarna har förändrats mellan perioderna 1980–1998¹ och 1999–2015. Sedan 1990-talet har underlaget till både kvartals- och årsberäk-

ningar genomgått betydande förändringar. Inom korttidsstatistiken har bland annat enkätdata ersatt transaktionsdata för utrikeshandeln och både tjänstepris- och tjänsteproduktionsindex har utvecklats. Bland förändringar i årsstatistiken kan framför allt nämnas utvecklingen av Företagens ekonomi.

Revideringar av BNP och dess delkomponenter

Volymutveckling av BNP, procentuell förändring jämfört med föregående år. Revideringar av volymutvecklingen för respektive variabel i procentenheter. Slutlig årsberäkning minus första årsberäkning.

	Slutlig BNP- utveckl.	BNP	Hush. kons. 50 %	Statlig kons. 8 %	Kommunal kons. 19 %	Brutto- invest. 17 %	Lager*	Export varor 36 %	Export tjänster 8 %	Import varor 28 %	Import tjänster 9 %
1980	..	0,5	0,3	-0,6	-0,4	1,7	0,0	0,4	2,9	0,3	0,7
1981	-0,3	0,4	-0,1	0,9	0,1	0,3	-0,3	0,9	-2,4	-1,0	-3,5
1982	1,4	0,9	0,0	0,6	-0,7	1,4	0,4	0,1	3,0	-1,0	2,0
1983	2,1	0,1	-0,2	-0,1	0,0	2,7	-0,3	0,1	-5,2	0,4	-12,0
1984	4,3	1,0	0,5	0,5	0,5	1,5	0,0	0,2	3,0	0,4	-5,6
1985	2,3	-0,2	0,3	0,6	0,6	-0,5	-0,1	0,2	-5,1	-0,1	5,3
1986	2,9	-0,2	0,7	0,6	-0,9	0,2	-0,3	0,0	7,8	0,3	14,0
1987	3,3	0,1	0,5	-0,5	1,3	0,1	0,1	1,2	-7,0	-0,6	6,0
1988	2,5	0,2	0,3	-0,9	-0,8	0,7	-0,1	-0,2	0,4	0,2	-8,0
1989	2,5	0,3	0,7	3,1	-1,1	2,3	-0,4	0,4	-4,9	0,7	-1,4
1990	0,8	0,4	0,0	1,9	0,7	1,3	0,0	0,5	-0,7	0,7	-0,1
1991	-1,0	0,0	-0,1	8,2	-0,2	-1,1	0,4	-0,3	2,9	1,6	2,8
1992	-1,0	0,3	0,5	0,7	-0,9	0,2	-0,1	0,0	1,6	-0,7	1,3
1993	-2,0	-0,1	0,7	1,3	0,7	-1,0	-0,8	0,9	-1,0	-1,0	-1,9
1994	4,1	1,1	1,3	0,7	0,2	2,4	0,0	0,2	0,1	0,1	-0,8
1995	4,0	0,9	0,5	2,4	0,8	1,8	0,0	1,7	0,7	1,4	1,9
1996	1,5	0,2	-0,2	3,1	0,9	-1,0	-0,1	0,3	0,9	0,2	0,4
1997	2,9	0,2	-0,3	2,3	0,5	2,6	-0,2	-0,6	4,1	-0,3	0,1
1998	4,2	0,7	0,1	-8,5	5,8	-1,1	0,1	0,9	1,7	-0,9	4,6
Medel		0,36	0,29	0,86	0,37	0,76	-0,09	0,36	0,15	0,04	0,31
Median		0,30	0,30	0,70	0,20	0,70	-0,10	0,20	0,70	0,20	0,40
m(abs)		0,40	0,38	1,90	0,90	1,30	0,20	0,50	2,90	0,60	3,00

Se tabellen ovan för beskrivning på måtten.

Källa: Nationalräkenskaperna

¹ Perioden 1980–1998 är baserad på de resultat som Öller och Hansson (2002) presenterade i sin studie.

Revideringarna har minskat för den senare perioden

För perioden 1980–1998 syns en positiv bias för revideringarna av BNP, som även är statistiskt signifikant. För perioden 1999–2015 går det inte att fastställa att bias är skild från noll, och därmed går det att dra slutsatsen att en positiv bias i BNP-revideringarna har minskat över tid. Under perioden 1980–1998 har BNP endast vid tre av de totalt nitton åren reviderats ner, jämfört med 1999–2015 då BNP reviderades ner vid sju av totalt sjutton tillfällen. Under båda perioderna ser vi att BNP-revideringarna till en viss grad samvarierar med BNP-utvecklingen. I likhet med BNP har revideringarna av hushållskonsumtionen en signifikant bias som minskat under den senare jämförelseperioden.

En annan större skillnad i huvudvariablerna noteras för statlig konsumtion. Trots att medelvärdeets signifikans inte går att fastställa har medelvärdet närmast sig noll för den senare perioden, fördelningen av revideringarnas storlek har blivit jämnare och spridningen har minskat betydligt. Den kommunala konsumtionen har gått från att i genomsnitt underskattas under perioden 1980–1998 till att överskattas vid den senare jämförelseperioden.

För bruttoinvesteringarna har variationen i revideringarna storlek blivit större under senare år. Även medelvärdet har ökat, men på grund av en ojämn fördelning av revideringarnas storlek kan vi inte påvisa denna ökning som signifikant.

Vid jämförelse av tjänsteexportens revideringar finns indikationer på att den positiva biasen har stärkts, men revideringarnas ojämn fördelning gör att det inte går att säga om det är signifikant eller inte. Det är även en minskad och jämnare variation i revideringsstorlek över tid. Ingen större skillnad syns för revideringarna av varuexporten, bortsett från att fördelningen av revideringsstorleken har blivit jämnare 1999–2015, vilket innebär att en signifikant positiv bias går att utläsa.

För revideringarna av tjänsteimporten har variationen i revideringsstorlek minskat kraftigt. Det är den största minskningen bland huvudvariablerna. Revideringarna av varuimporten hade ingen signifikant bias 1980–1998.

Författare: Gustaf Andersson

Kontaktperson: Andreas Lennmalm, 010-479 40 54

Tidigare fördjupningsartiklar

Titel	Nummer	Sid
Lönerna har utvecklat sig i samma takt som bärkraften	2017:2	7
Konjunktursvängningar och finansiellt sparande	2017:2	10
Hushållens disponibla inkomster i nationalräkenskaperna och i inkomst- och taxeringsregistret	2017:2	12
Effekter för hushållens ekonomi i statens budget för 2017	2017:1	8
Stora IKT-investeringar inom el- och fastighetsbranschen	2017:1	11
Multifaktorproduktivitet står för en tredjedel av tillväxten	2017:1	14
Bostadsbyggandet präglar utvecklingen i byggbranschen	2016:4	16
Ökad internationalisering i byggbranschen	2016:4	21
Vanligast med överskott inom ROT-branscher	2016:4	23
Billigare livsmedel i södra Sverige.....	2016:3	17
Ökad FoU genererar större intäkter från utlandet	2016:3	21
Utbildning och forskning anställer flest i det civila samhället.....	2016:3	24
Nationalförmögenheten ger en bättre bild av hushållens tillgångar	2016:2	16
Sänkt risknivå i hushållens sparande.....	2016:2	20
Ny dokumentation av nationalräkenskaperna	2016:2	23
Fler asylsökande höjer BNP.....	2016:1	18
Asylinvandringen skapar utmaningar för statistiken.....	2016:1	20
Större BNP-effekt från produktskatterna	2016:1	23
Tjänstesektorn i storstäderna stark drivkraft.....	2016:1	24
Asylsökandes påverkan i NR-systemet	2015:4	18
BNP per capita	2015:4	20
Offentliga finanser	2015:4	21
Offentlig skuld i Sverige och Europa	2015:4	24
Ökat tjänsteinnehåll i konsumtionen sedan 80-talet.....	2015:3	18
Hushållen med högst inkomster ökade sparandet mest.....	2015:3	23
Valutakursens påverkan på inflationen.....	2015:2	18
Redovisningen av import och export av FoU påverkas av ENS 2010	2015:2	21
Makroekonomiska obalanser i Sverige och Europeiska unionen	2015:2	22
Tjänsteexporten allt viktigare för ekonomin	2015:1	20
Valutakursens påverkan på importprisindex.....	2015:1	23
Balansräkningarnas kopplingar till investeringar	2015:1	26

ANSVARIG UTGIVARE

Elisabeth Hopkins

FRÅGOR OM INNEHÅLLET I DENNA PUBLIKATION

Jenny Lunneborg, redaktör

Sofia Nilsson, redaktör 010-479 41 16

Gustaf Andersson

Marie Glanzelius 010-479 60 11

Daniel Lennartsson

Andreas Lennmalm 010-479 40 54

Fredrik Nilsson 010-479 65 07

Maria Pettersson 010-479 67 88

GRAFISK FORM

Monica Andersson 010-479 43 62

Förfrågningar kan även göras via e-post: förnamn.efternamn@scb.se.

Sveriges ekonomi – Statistiskt perspektiv

ISSN 1653-3828

URN:NBN:SE:SCB-2017-A28T11703_pdf (pdf)